

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

*Методичні вказівки
щодо підготовки до семінарських занять
з дисципліни*

“КОНКУРЕНТНЕ ПРАВО”

(для магістрів)

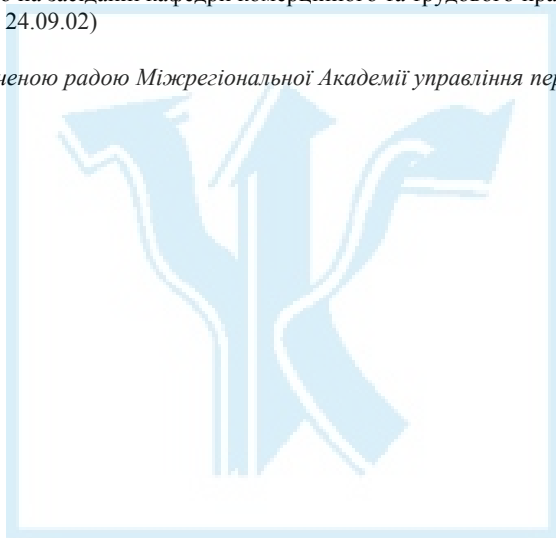
МАУП

Київ 2003

Підготовлено старшим викладачем *Н. О. Можаровською*

Затверджено на засіданні кафедри комерційного та трудового права (Протокол № 3 від 24.09.02)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Можаровська Н. О. Методичні вказівки щодо підготовки до семінарських занять з дисципліни “Конкурентне право” (для магістрів). — К.: МАУП, 2003. — 14 с.

Методична розробка містить методичні рекомендації щодо підготовки до семінарських занять, теми та плани семінарських занять, теми рефератів, а також список рекомендованої літератури.

©Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2003

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення теоретичних аспектів права передбачає їх практичне застосування на семінарських заняттях шляхом вирішення практичних ситуацій, розгляду справ, що входять до компетенції Антимонопольного Комітету України, розв'язання тестів, відповідей на контрольні питання.

До завдань семінарських занять належать такі:

- поглибити здобуті теоретичні знання;
- *навчитися*: застосовувати на практиці норми конкурентного та антимонопольного права; узагальнювати практику застосування конкурентного та антимонопольного законодавства і скласти висновки за результатами узагальнення; використовувати роз'яснення законодавчих, виконавчих, судових та інших органів при застосуванні норм конкурентного та антимонопольного законодавства;
- розвинути наукове мислення;
- сформувати навички ораторської майстерності.

Основою для підготовки студентів до семінарських занять є тематичні плани семінарських занять. При підготовці до семінарського заняття студент повинен всебічно розглянути і засвоїти винесені на практичний розгляд питання лекції, а саме:

- ознайомитись з планом семінарського заняття і наведеним списком навчальної літератури;
- перевірити наявність конспекту лекції;
- підготувати запитання до викладача з теми, винесеної на практичний розгляд;
- підготувати статті з проблемних питань теми.

Готуючись до семінарського заняття, студент повинен чітко усвідомити зміст питань, що виносяться на обговорення, довести свою думку про ці питання або пропозиції щодо вдосконалення законодавства з розглядуваних питань, попередньо проаналізувавши правові норми чинного конкурентного та антимонопольного законодавства і практику його застосування, а також монографії вчених-юристів, доповіді та статті з конкурентної та антимонопольної політики в Україні. Бажано також опрацювати міжнародно-правові норми захисту конкуренції на ринках в загальній системі міжнародного права і вміти порівнювати ці норми з вітчизняними нормами, аргументуючи власну точку зору прикладами порівняння норм внутрішнього законодавства з конкуренції та монополії із

зарубіжними аналогами. Загалом на семінарських заняттях передбачаються розгорнуті відповіді студентів на питання теми з висвітленням питання розвитку конкурентного права і законодавства в Україні.

Позитивним моментом підготовки до семінарських занять є написання студентами рефератів, спроба написання наукових статей, змістовних доповідей.

На семінарському занятті викладач оцінює роботу студента комплексно на основі усних та/або письмових відповідей студента, підготовленої доповіді, реферату, участі в дискусіях і ділових іграх (наприклад, позивач — відповідач), вміння доводити власні думки і захищати особисту позицію.

Особливу увагу при оцінюванні роботи студента на семінарському занятті викладач приділяє вмінню студента вирішувати конкретні практичні ситуації. Студент не повинен обмежуватися лише відповіддю “правомірно” чи “не правомірно” або “так” чи “ні”, а обов’язково вміти обґрунтувати свою відповідь. Практичні завдання структуровані так, що будь-яка відповідь студента, навіть якщо вона протилежна відповіді на це саме запитання іншого студента, є дискусійною і має право на доведення, а коли її буде доведено з юридичних позицій — заслуговує на таку, що є правильною.

Оцінки за семінарські заняття враховуються при виведенні підсумкової оцінки з дисципліни “Конкурентне право”.

Завдання для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни “Конкурентне право” передбачають формування у них необхідних правових знань з конкурентно-антимонопольного права шляхом пошуку й аналізу відповідних інформаційних джерел. Внаслідок опанування цих джерел студенти навчаються аналітично оцінювати й виокремлювати з них основне. Підготовка студентів до семінарських занять може відбуватися в таких основних формах:

- опрацювання лекційного матеріалу шляхом обов’язкового вивчення основних визначень і відповідей на питання семінарського заняття;
- вивчення конкурентного законодавства шляхом порівняння теоретичних основ з нормативним матеріалом теми;
- вивчення й аналіз монографій вчених-юристів, наукових статей, судової практики;
- написання реферативних робіт і складання переліку питань, які, на думку студентів, недостатньо висвітлені в літературі або на попередній лекції з метою їх чіткого засвоєння;

- самостійне конспектування найважливіших, з погляду студента, питань теми.

Реферативні роботи пропонуються з кожної теми навчальної дисципліни. Студенти за темою реферату готують змістовну доповідь, яку викладають на семінарському занятті. Мета доповіді полягає в засвоєнні іншими студентами основних аспектів конкретної теми і формуванні ними запитань, які можуть стати предметом подальшої дискусії.

Вимоги до написання реферативної роботи:

- обсяг — 10–15 аркушів формату А4;
- вступна частина, де висвітлюється актуальність вибраної теми;
- власні висновки та пропозиції;
- список використаних джерел.

З метою раціонального використання часу на семінарському занятті може бути обговорено щонайбільше два реферати. Решта часу заняття відводиться для усного опитування студентів.

Кращі реферати можуть бути рекомендовані до друку як наукові статті, подаватися на конкурси студентських наукових робіт.

Критерії оцінювання роботи студентів на семінарському занятті:

- оцінку “відмінно” студент отримує за умови повного і всебічного розкриття теми, вільного володіння термінологією, глибоких знань використаної при підготовці літератури, наявності власної точки зору з питання теми заняття і вміння доводити її, логічного та послідовного викладу вивченого матеріалу й уміння вільно та професійно вести дискусію;
- оцінку “добре” студент отримує за неістотних упущень при висвітленні матеріалу, неточних твердженнях, не підкріплених нормативними чи іншими доказами;
- оцінку “задовільно” студент отримує за умови розкриття питання в загальних рисах, розуміння суті питання, спроби зробити висновки, але за допущення грубих помилок, відсутності логіки викладу матеріалу;
- оцінку “незадовільно” студент отримує тоді, коли не може правильно відповісти на поставлене запитання, не розуміє суті питання і як наслідок не може зробити висновків.

Непідготовленість студента до семінарського заняття або відсутність його на занятті розцінюється як академічна заборгованість, яку він повинен відпрацювати, і це є підставою для недопущення студента до складання іспиту.

ТЕМИ ТА ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Загальна характеристика конкурентного права (4 год)

1. Поняття і предмет конкурентного права. Термінологія у сфері конкуренції. Історична ретроспектива виникнення та становлення конкурентного права.
2. Класифікація і загальна характеристика методів конкурентного права.
3. Джерела конкурентного права. Конституційні норми захисту конкуренції в підприємницькій діяльності. Спеціальні закони України. Акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Антимонопольного комітету України.
4. Місце конкурентного права в системі галузей права України.
5. Державна політика у сфері економічної конкуренції і обмеження монополізму. Поняття і зміст конкурентної політики та її зв'язок з основними напрямками економічної політики.

Література [5; 19; 25]

Темі рефератів

1. Об'єктивні передумови виникнення конкурентного права як самостійної галузі права.
2. Методологія у конкурентному праві.
3. Напрями конкурентної політики держави.

Тема 2. Правовідносини у процесі конкуренції (4 год)

1. Класифікація правовідносин у сфері захисту економічної конкуренції.
2. Суб'єкти конкурентного права: поняття і види.
3. Господарюючі суб'єкти як суб'єкти конкурентної політики.
4. Юридичні та фізичні особи в конкурентних правовідносинах, їх взаємозв'язок.
5. Органи державної влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління та контролю як суб'єкти конкурентних правовідносин.

Література [2; 3; 5; 6; 19; 25]

Теми рефератів

1. Класифікація і загальна характеристика суб'єктів конкурентного права.
2. Специфіка правовідносин у процесі конкуренції. Господарюючий суб'єкт у конкурентному праві.
3. Публічно-правові та приватноправові відносини у конкуренції.

Тема 3. Державний контроль за діяльністю учасників конкурентно-правових відносин (4 год)

1. Антимонопольний комітет України: структура, завдання і принципи діяльності.
2. Компетенція Антимонопольного комітету України: дії і повноваження.
3. Призначення, права і обов'язки державних уповноважених Антимонопольного комітету України.
4. Контроль за концентрацією суб'єктів господарювання. Загальне поняття концентрації суб'єктів господарювання. Мета державного контролю за концентрацією суб'єктів господарювання. Дозвіл на концентрацію, підстави і порядок надання.

Література [3; 5; 6; 8; 13; 15; 27–30]

Теми рефератів

1. Антимонопольна діяльність держави.
2. Компетенція і повноваження Антимонопольного комітету України.
3. Завдання і принципи діяльності Антимонопольного комітету України.
4. Проблеми правового регулювання антимонопольної діяльності держави.

Тема 4. Види правопорушень у сфері конкуренції (8 год)

1. Загальні поняття правопорушення у сфері конкуренції. Види правопорушень.
2. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. Зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку. Поняття узгоджених дій і їх учасники. Поняття і ознаки анти-конкурентних дій суб'єктів господарювання.

3. Визначення монопольного становища суб'єкта господарювання на товарному ринку. Ознаки дій, завдяки яким суб'єкт господарювання займає домінуюче становище. Офіційне визнання суб'єкта господарювання таким, що займає монопольне становище. Зловживання монопольним становищем: поняття і ознаки.
4. Антиконтурентні дії органів влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління та контролю; їх законодавче визначення. Нормативні заборони щодо делегування повноважень органів влади та місцевого самоврядування. Заборона дій зі схилення до порушень законодавства про захист економічної конкуренції та їх легітимації.
5. Обмежувальна і дискримінаційна діяльність суб'єктів господарювання, об'єднань: поняття і зміст. Нормативні заборони обмежувальної і дискримінаційної діяльності суб'єктів господарювання та об'єднань. Неправомірне використання суб'єктом господарювання ринкового становища: поняття і зміст правопорушення. Поняття і зміст дискримінації конкурентів суб'єктами господарювання.
6. Правопорушення у вигляді недобросовісної конкуренції. Поняття і зміст недобросовісної конкуренції. Законодавче визначення недобросовісної конкуренції. Види дій, що класифікуються законодавством як недобросовісна конкуренція. Неправомірні дії у вигляді незаконного використання ділової репутації господарюючого суб'єкта (підприємця). Неправомірні дії у конкуренції і досягнення переваг у конкуренції шляхом створення перешкод господарюючим суб'єктам (підприємцям). Неправомірне збирання інформації, що становить комерційну таємницю, розголошення і використання комерційної таємниці. Законодавчі заборони недобросовісної конкуренції.

Література [4–8; 13–15; 27–30]

Тема рефератів

1. Загальна характеристика правопорушень у сфері конкуренції.
2. Захист економічної конкуренції.
3. Поняття і зміст правопорушення у вигляді недобросовісної конкуренції.

Тема 5. Відповідальність у конкурентному праві (4 год)

1. Поняття, види, підстави і функції відповідальності в конкурентному праві.

2. Суб'єкти відповідальності.
3. Особливості фінансової відповідальності суб'єктів конкурентних відносин. Штрафні санкції: функції і зміст. Накладання штрафів на господарюючих суб'єктів, юридичних осіб та їх об'єднання. Накладання штрафів на юридичних осіб, їх об'єднання та об'єднання громадян, що не є господарюючими суб'єктами. Відшкодування збитків.
4. Примусовий поділ монопольних утворень. Визнання дій суб'єктів господарювання, органів державної влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління та контролю порушенням законодавства. Порядок вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням і копій виробів іншого господарюючого суб'єкта (підприємця). Спростування неправдивих, неточних або неповних відомостей.
5. Адміністративна відповідальність. Адміністративні правопорушення як підстава адміністративної відповідальності. Види правопорушень. Органи, що накладають адміністративні стягнення. Суб'єкти адміністративної відповідальності. Юридичні особи як суб'єкти адміністративної відповідальності (правові проблеми). Адміністративні штрафи як вид фінансово-правових санкцій: поняття, сфера застосування, форми, механізм реалізації.
6. Кримінальна відповідальність. Злочини у сфері конкурентних відносин: класифікація і склад. Види кримінальної відповідальності. Кримінальні санкції: підстави і порядок застосування.

Література [3; 5; 6; 9; 10; 12–15; 26–30]

Теми рефератів

1. Поняття, підстави і функції відповідальності в конкурентному праві.
2. Фінансово-правова відповідальність суб'єктів конкурентних відносин.
3. Адміністративна і кримінальна відповідальність у конкурентних правовідносинах.

Тема 6. Захист прав і законних інтересів суб'єктів конкурентних відносин (6 год)

1. Поняття і зміст захисту суб'єктів конкурентних правовідносин.
2. Розгляд справ про порушення конкурентного законодавства. Процедура розгляду справ про порушення законодавства, захист економі-

чної конкуренції. Сторони, треті особи, представники конкурентних відносин, їх права та обов'язки. Забезпечення доказів. Строки давності щодо притягнення до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Забезпечення проведення експертизи. Підстави закриття розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

3. Порядок розгляду заяв та справ про надання дозволу на економічну концентрацію суб'єктів господарювання. Розгляд справ про узгоджені дії та концентрацію суб'єктів господарювання. Порядок надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії та концентрацію.
4. Перевірка і перегляд рішень у справах. Процесуальний порядок виконання рішень і розпоряджень органів Антимонопольного комітету України, голів його територіальних відділень. Перевірка і перегляд рішень у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо заяв і справ про узгоджені дії. Підстави для зміни, скасування чи визнання недійсними рішень органів Антимонопольного комітету України. Оскарження рішень органів Антимонопольного комітету України.
5. Процесуальні засади розгляду Антимонопольним комітетом України та його територіальними відділеннями справ про недобросовісну конкуренцію. Строк звернення із заявою про захист прав. Забезпечення виконання рішень Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень. Порядок виконання рішень. Процесуальні строки оскарження рішень органів Антимонопольного комітету України.

Література [3; 5; 6; 9; 10; 12–15; 26–30]

Теми рефератів

1. Поняття і зміст захисту суб'єктів конкурентних правовідносин.
2. Процесуальні засади розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.
3. Процесуальні засади розгляду справ про порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна

1. Конституція України. — К.: Юрид. літ., 1996. — 50 с.
2. Закон України “Про підприємництво” від 7 січня 1991 р. // ВВР України. — 1991.
3. Закон України “Про Антимонопольний комітет України” від 26 листопада 1993 р. №3659-ХІІ // ВВР України. — 1993. — № 50. — С. 472.
4. Закон України “Про рекламу” від 3 липня 1996 р. № 270/96-ВР // ВВР України. — 1996. — № 39. — С. 181; Із змін. і допов., внесеними Законом України від 18 листопада 1997 р. № 642/97-ВР // Уряд. кур’єр. — 1997. — 18 груд.
5. Закон України “Про захист економічної конкуренції” від 11 січня 2001 р. № 2210-ІІІ // ВВР України. — 2001. — № 12. — Ст. 64.
6. Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції” від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР // ВВР України. — 1996. — № 36. — С. 164 (Введено в дію Постановою ВР України від 7 червня 1996 р. № 237/96-ВР з 1 січня 1997 р.); Із змін. і допов., внесеними Законом України від 18 листопада 1997 р. № 642/97-ВР // Уряд. кур’єр. — 1997. — 18 груд.
7. Закон України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 15 грудня 1993 р. № 3689-ХІІ-ВР // ВВР України. — 1993.
8. Закон України “Про захист прав споживачів” від 12 травня 1991 р. № 1023-12; Із змін. і допов., внесеними законами України від 15 грудня 1993 р. № 3682-13 і від 18 червня 1997 р. № 365/97-ВР.
9. Кодекс України “Про адміністративні правопорушення” // ВВР України. — 1984. — Дод. до № 51. — С. 1122. (Введено в дію Постановою ВР Української РСР від 07.12.84 № 8074-10); Із змін. і допов., внесеними Постановою ВР України від 20.06.97 № 390/97-ВР // Уряд. кур’єр. — 1997. — 12 лип.
10. Кримінальний кодекс України // ВВР України. — 2001. — № 25–26. — Ст. 131.
11. Державна програма демонополізації економіки і розвитку конкуренції. — К., 1993.
12. Про Основні напрями конкурентної політики на 1999–2000 роки та заходи щодо їх реалізації: Указ Президента України від 26.02.99 № 219/99.

Основна

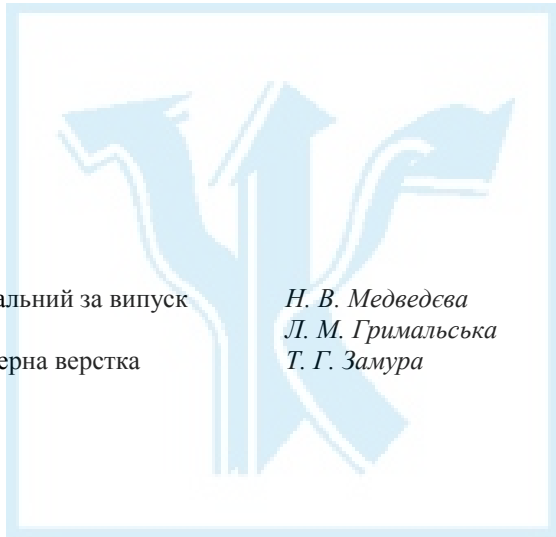
13. *Антимонопольний комітет України. Річний звіт.* — К., 1999.
14. *Антимонопольний комітет України. Річний звіт.* — К., 2000.
15. *Антимонопольний комітет України. Річний звіт.* — К., 2001.
16. *Барбарова Е. С.* Как обставитъ монополиста красными флажками // *Бизнес.* — 1995. — № 21.
17. *Бергель Е. Я.* Политическая экономия капитализма. — М.: Междунар. отношения, 1969.
18. *Гражданское право.* — СПб., 1996. — Т. 1.
19. *Дахно І. І.* Антимонопольне право: Курс лекцій. — К.: Четверта хвиля, 1998.
20. *Ковасик В. В.* Уголовное преследование нарушений антимонопольного законодательства в США // *Юрид. практика.* — 1996. — № 2. — С. 32.
21. *Крысин А. В.* Безопасность предпринимательской деятельности. — М., 1996. — С. 135–136.
22. *Никеров Г.* США: Антимонопольное правовое регулирование // *Хозяйство и право.* — 1990. — С. 119.
23. *Нойффер И. Т.* Основы законодательства против недобросовестной конкуренции // *Основы немецкого торгового и хозяйственного права.* — М., 1995. — С. 77.
24. *Олейник О. М.* Правовое обеспечение научно-технического прогресса и информатизации // *Хозяйственное право.* — М., 1994. — Т. 2. — С. 74–79.
25. *Пилипенко А. Я., Щербина В. С.* Господарське право: Курс лекцій. — К.: Вентурі, 1996.
26. *Плаксин В. А., Макогон Ю. В.* Коммерческая тайна: правовые проблемы // *Государство и право.* — 1992. — № 8. — С. 75.
27. *Саниахметова Н. А.* Правовая защита конкуренции в предпринимательстве Украины. — Одесса: АО “Бахва”, 1998.
28. *Саниахметова Н. А.* Правовые средства противодействия монополизму в предпринимательской деятельности // *Предпринимательство, хозяйство и право.* — 1996.
29. *Саниахметова Н. А.* Юридический справочник предпринимателя. — Одесса: АО “Бахва”, 2000.
30. *Саниахметова Н. О.* Правовий захист підприємництва в Україні. — К.: Юрінком Інтер, 1999.
31. *Супрун В. П.* Антимонопольне законодавство України // *Бюл. законодавства і юрид. практики України.* — 2001. — № 1.

32. *Тотьев К. Ю.* Конкуренция и монополизм: правовые аспекты регулирования. — М., 1996.
33. *Шакун В. І., Мельник П. В., Попович В. М.* Правові основи підприємницької діяльності. — К.: Правові джерела, 1997.
34. *Шапира Жан.* Международное право предпринимательской деятельности. — М.: Издат. группа “Прогресс”, 1993.
35. *NOTA BENE:* Юрид. словник-довідник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. — К.: Феміна, 1996.

ЗМІСТ

Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарських занять	3
Теми та плани семінарських занять	6
Список рекомендованої літератури.....	11

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп'ютерна верстка

*Н. В. Медведєва
Л. М. Гримаська
Т. Г. Замура*

МАУП

Зам. № ВКЦ-1281

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП